

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Психолого-педагогічний факультет
Кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

«До захисту допущено»
В.о.завідувача кафедри _____

Реєстраційний № _____
« ____ » _____ 2025 р.

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЬ
КОМПАКТНОГО ПРОЖИВАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ
ОСІБ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

студентки групи ЗСП-21
ступінь вищої освіти «бакалавр»
спеціальності 231 Соціальна робота
освітня програма «Соціальна робота»
Величко Валерії Русланівни

Керівник: доктор філософії (PhD) з
освітніх, педагогічних наук, старший
викладач кафедри соціальної
педагогіки і соціальної роботи
Лисоконь Ілля Олександрович

Оцінка:
Національна шкала _____
Шкала ECTS _____ Кількість балів _____
Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище та ініціали)
Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Величко Валерія Русланівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело. Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

(дата)

(підпис)

Валерія Величко
(прізвище, ім'я)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОБОТИ МІСЦЬ КОМПАКТНОГО ПРОЖИВАННЯ	7
1.1. Міграція та внутрішнє переміщення: теоретичний аналіз	7
1.2. Сутність та зміст базових і похідних понять дослідження	10
1.3. Нормативне забезпечення діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб	13
Висновки до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЬ КОМПАКТНОГО ПРОЖИВАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	17
2.1. Організація діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти	17
2.2. Розробка комплексної програми організації діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти	22
Висновки до розділу 2	25
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29
ДОДАТКИ	33

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлена суспільно-політичною ситуацією в Україні з 2014 року та збільшенням кількості внутрішнього переміщення населення на українських землях. Заклади освіти – від закладів дошкільної до закладів вищої освіти – стали тимчасовими притулками для тисяч людей, які були змушені залишити свої домівки внаслідок бойових дій Російської Федерації. Тому, проблематика роботи з внутрішньо переміщеними особами набула загальнодержавного значення, оскільки заклади освіти почали окрім освітньої функції активніше реалізувати соціокультурну. Також така діяльність для закладів освіти була новою і відповідно нині виникає потреба у додаткових дослідженнях.

Функціонування таких місць компактного проживання перш за все передбачає низку соціальних, психологічних, побутових і управлінських проблем як для мешканців, так і для закладів освіти. З одного боку, необхідно забезпечити належні санітарно-побутові умови для проживання внутрішньо переміщених осіб у закладах освіти, а з іншого – не порушити освітній процес та максимально сприяти збереженню безпечного середовища для учасників навчання. Подальші дослідження цих аспектів дозволяє визначити ефективні підходи до організації та управління ресурсами, комунікацією між адміністрацією, педагогами та переміщеними особами, а також забезпечення соціальної адаптації тимчасово переміщених родин.

Окреме місце відводиться інтеграції внутрішньо переміщених осіб у життя нових територіальних громад, куди вони прибули, саме закладам освіти. Адже саме в закладі освіти працюють фахівців, які беруть до уваги специфіку потреб різних вікових груп і психологічних станів. За таких умов важливим питанням стає пошук оптимальних шляхів організації діяльності місць компактного проживання в закладах освіти задля подальшої інтеграції внутрішньо переміщених осіб.

На нашу думку дослідження функціонування місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти має не лише практичне значення, а й стратегічне задля формування сталої соціальної роботи в умовах війни та повоєнної відбудови.

Мета дослідження полягає в теоретичному аналізі особливостей роботи та розробці комплексної програми організації діяльності місць компактного проживання в закладах освіти задля подальшої інтеграції внутрішньо переміщених осіб в нові територіальні громади.

До основних завдань дослідження відносимо:

1. Здійснити порівняльний аналіз міграції та внутрішнього переміщення;
2. Проаналізувати сутність та зміст базових і похідних понять дослідження;
3. Дослідити нормативне забезпечення діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб;
4. Вивчити організацію діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб на прикладі гуртожитку Криворізького державного педагогічного університету;
5. Розробити комплексну програму організації діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти.

Об'єкт дослідження. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами.

Предмет дослідження. Специфіка функціонування місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти.

До основних методів дослідження відносимо:

- теоретичні – аналіз і синтез; узагальнення теоретичних і прикладних засад; термінологічний аналіз; систематизація;
- емпіричні – спостереження, методи незалежних характеристик.

Експериментальна база. Гуртожиток № 1 Криворізького державного педагогічного університету.

Методологічна основа дослідження. Основу дослідження у соціальній роботі склали наукові праці Безпалько О. [21], Білько О. [16], Василюк Т. [15], Головатого М. [22], Лисоконя І. [14], Размолодчикової І. [17], Слезанської Г. [19], Трубавіної І. [20], Шимко І. [18] та інших. Досліджували специфіку роботи з внутрішньо переміщеними особами Гожда К. [23], Жванія Т. [24], Кульчицький Т. [25], Малиха М. [8], Михайловський В. [26], Наливайко Л. [3], Соловйов Є. [9], Токар М. [10] тощо.

Структура роботи. Робота включає в себе вступ, два розділи, п'ять підрозділів, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг роботи складає 37 сторінок, з них 25 сторінок основного тексту. Список використаних джерел включає в себе 33 джерела.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОБОТИ МІСЦЬ КОМПАКТНОГО ПРОЖИВАННЯ

1.1. Міграція та внутрішнє переміщення: теоретичний аналіз

З початком військової агресії росії на територію України в українському науковому та законодавчому обігу з'явилося поняття внутрішньо переміщені особи. Нажаль така ситуація призвела до посилення міграційних процесів. На думку О. Проценко «міграція як складний соціально-політичний та соціокультурний феномен є важливою проблемою людства, адже цей процес нерозривно пов'язаний з етнічними, економічними, географічними, демографічними, політичними аспектами життя сучасних суспільств» [1, с. 48]. Погоджуємось з думкою дослідниці, оскільки серед різних видів міграції виділяють і внутрішню міграцію, яка спричинена рядом об'єктивних фактів на які сама людина впливати не може. Також в контексті внутрішньої міграції посилюються внутрішні міжетнічні та соціальні процеси, які надалі призводять до потреби ресоціалізації особистості в умовах соціально-побутових та економічних умовах. Підтримуючи позицію науковиці маємо зазначити, що міграція є складним соціальним явищем, яке охоплює переміщення особи або навіть групи осіб з однієї адміністративно-територіальної одиниці на іншу або взагалі виїзд за кордон.

Окреме місце у визначенні соціальної групи «внутрішньо переміщені особи» варто віднести науковим розвідкам Національного інституту стратегічних досліджень, які у 2015 р. підготували аналітичний звіт «Внутрішня міграція та тимчасові переміщення в Україні в умовах політичних та соціально-економічних загроз» [2]. Згідно з аналітичним звітом внутрішня міграція в межах держави безпосередньо пов'язана з соціально-громадським та економічним розвитком суспільства, а також впливає на ряд важливих чинників, зокрема на статево-вікову структуру суспільства, розвиток урбанізації тощо [2, с. 2]. Узагальнено міграційні процеси варто розкривати

через вивчення їх причин, механізмів та можливих наслідків. Здебільшого в міграційних процесах причиною є економічна складова. Однак враховуючи українські реалії – безпекова складова превалює.

Л. Наливайко та А. Орєшкова у науковій праці «Внутрішньо переміщені особи: визначення поняття» приходять до висновку, що переселення в межах України відбувалося стихійно враховуючи геополітичну ситуацію і дуже часто ототожнювалося з поняттям «біженство». Ці поняття є різними, оскільки біженство передбачає залишення людиною держави, де вона постійно мешкала, а внутрішнє переміщення передбачає зміну місця проживання без перетину державного кордону [3, с. 35].

Водночас, на думку М. Логвинової класифікувати вимушених мігрантів необхідно за рядом ознак, зокрема визначення у міжнародному праві, географія міграції, причини міграції тощо [4, с. 45-46]. Запропоновані дослідницею ознаки можемо візуалізувати у Рис. 1.1

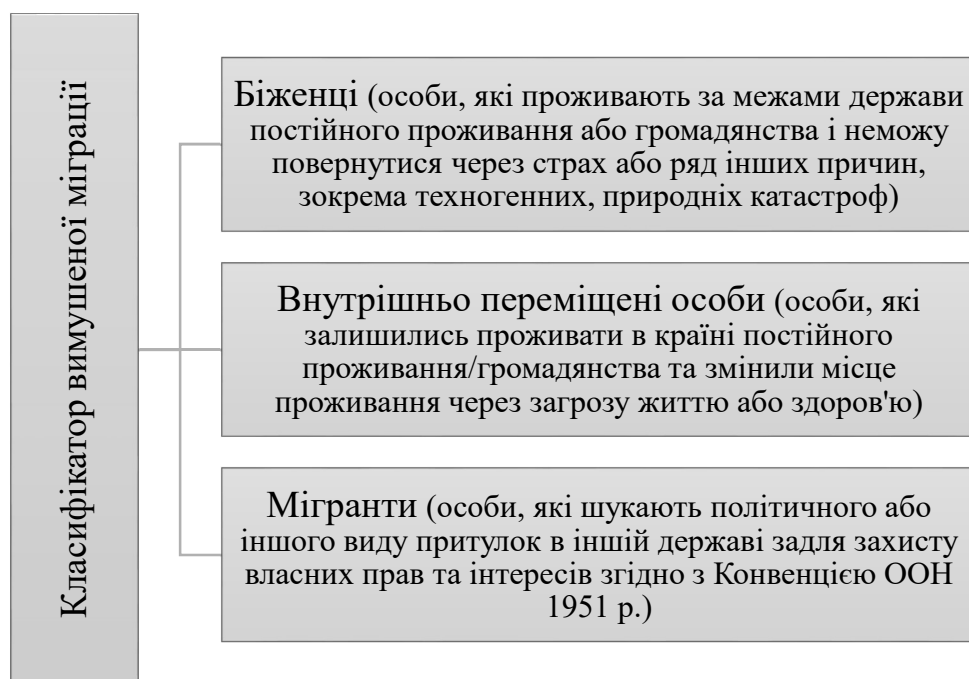

Рис. 1.1. Візуалізація ознак класифікатора вимушеної міграції

Джерело: складено автором на основі [4, с. 46].

Не можна оминати увагою працю Е. Равенштейна [4], який сформулював ряд міграційних правил. У перекладі назви його праці «The Laws

of Migration» (укр. – «Закони міграції») дійсно визначаються міграційні закономірності та правила, але на нашу думку запропоновані правила одночасно є й ознаками міграції. Зупинімося на них детальніше [4]:

- в умовах урбанізації жителі міст менш схильні до міграції;
- збільшення економічних показників впливають на рівень міграції в умова урбанізації;
- міграційний процес безпосередньо залежить від економічного добробуту населення;
- міграційними центрами є регіональні та промислові центри, які мають потужний бізнес-потенціал;
- міграційні процеси відбуваються у двосторонньому порядку;
- міграційні процеси простіше сприймаються і відбуваються у самотніх людей;
- міграція відбувається у декілька етапів;
- найчастіше зміна місця проживання здійснюється на короткі відстані;
- приріст населення міст здебільшого відбувається за рахунок міграції, аніж за рахунок збільшення народжуваності;
- соціально-побутові умови та оплата праці в певному регіоні є визначальними причинами до міграції;
- у статеві-віковій структурі міграції на державному рівні переважають жінки, а закордонна міграція більше цікавить чоловіків [4].

На нашу думку внутрішні переміщення є особливою формою міграції, яка передбачає тимчасову або постійну зміну місця проживання зумовлену надзвичайними ситуаціями, конфліктами або певною економічною нестабільністю. Тому, суто технічно міграція у класичному своєму розумінні передбачає не просто зміну місця проживання, а зміну країни проживання і зниження економічної спроможності через відтік людських ресурсів.

Нажаль у контексті сучасних геополітичних процесів, особливо в Україні, внутрішньо переміщені особи є об'єктом посиленої уваги державу в

контексті реалізації державної соціальної політики. Адже, процес міграції, незалежно внутрішньої чи зовнішньої, передбачає процес соціалізації людини на новому місці, пошуку її ролі та ідентичності. Загалом теоретичний аналіз міграції та внутрішнього переміщення відображає міжгалузовість цього питання підходу, яке надалі потребує уточнення змісту базових і похідних понять та аналіз нормативного забезпечення.

1.2. Сутність та зміст базових і похідних понять дослідження

В контексті цього дослідження варто зауважити, що перелік базових та похідних понять є дуже варіативним, оскільки саме поняття внутрішнього переміщення може розглядатися в соціокультурному, економічному, політичному та соціальному контексті. Кожен із окреслених контексті безпосередньо впливає на перелік базових і похідних понять дослідження, але ми проводимо дослідження в межах галузі 23 Соціальна робота і тому в основу буде брати саме соціальний аспект. Візуалізуємо базові і похідні поняття цього дослідження у Рис. 1.2.

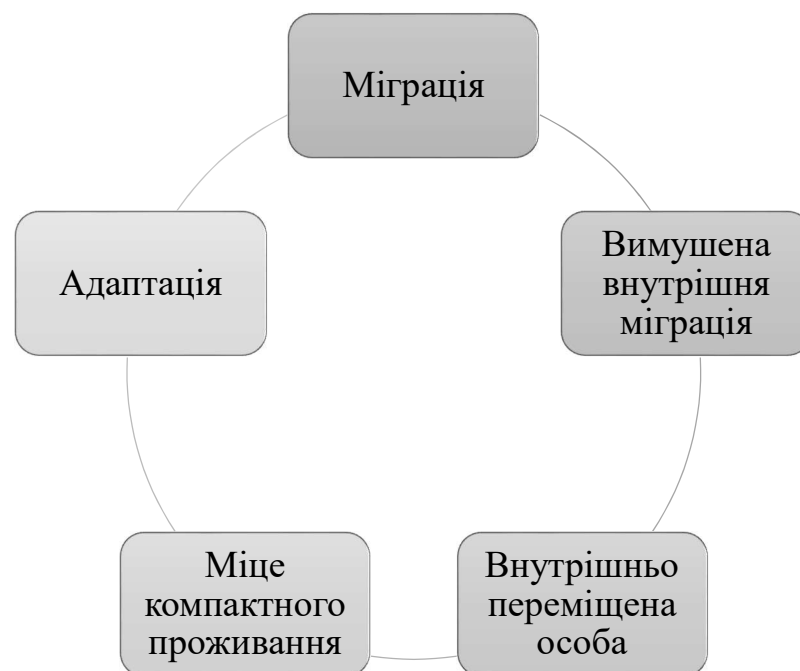

Рис. 1.2. Візуалізація базових і похідних понять цього дослідження

Джерело: складено автором.

Перша за все розглянемо поняття «міграція». Так, згідно Політологічного словника під міграцією варто розуміти постійне або тимчасове, зокрема сезонне, переселення людей, яке пов'язаною зі зміною місця їх проживання [5].

Міжнародна організація з міграції пропонує під цим процесом розуміти переміщення окремих груп людей через державний кордон або в межах країни постійного проживання, охоплюючи будь-який вид переміщень та їх мету [6, с. 242-243]. Водночас, Європейська комісія у справах міграції та біженців надає наступне визначення «процес пересування або через міжнародний кордон або всередині державі, охоплює воно будь-який тип переміщення людей, незалежно від причин» [7]

На думку, Малиха М. під міграцією варто розуміти рух особи або групи осіб, який зумовлений здебільшого політичним режимом держави, методами та механізмами реалізації державної політики [8, с. 19].

Надалі зупинімо свою увагу на визначенні поняття «вимушена внутрішня міграція». Наприклад, Є. Соловйов визначає вимушену внутрішню міграцію як «вид суспільних відносин щодо соціальної мобільності населення в межах держави, учасники яких змінюють місце постійного проживання незалежно від власної волі, що впливає на зміну їх правового статусу» [9, с. 42].

Не можна оминати увагою думку М. Токар, який проводить паралелі між внутрішнім переміщенням та адаптацією регіональних ментальних культур. Він розкриває вимушену внутрішню міграцію на теренах України як процес вимушеної зміни місця та подальшої регіональної соціалізації, як «не лише засвоєння певних зразків відносин і знань, але й зміна їх на особисті орієнтири та настанови, унаслідок чого формується регіональна свідомість» [10, с. 91-92].

На нашу думку вимушена внутрішня міграція є соціально зумовленим переміщенням населення в межах однієї держави, що виникає не з особистого

бажання людини, а внаслідок критичних обставин, які загрожують життю, здоров'ю або добробуту людини в її постійному місці проживання,

Розглянувши поняття «вимушена внутрішня міграція», перейдемо до «внутрішньо переміщена особа». Згідно з Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» внутрішньо переміщеною особою вважаються «громадяни України, іноземці або особи без громадянства, які перебуває на території України на законних підставах та мають право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» [11].

Перш ніж перейти до визначення поняття «адаптація», звернімося до трактування визначення «місце компактного проживання». Враховуючи обставини правового режиму воєнного стану можемо стверджувати, що до місць компактного проживання можуть відносити державні, комунальні та приватні гуртожитки, готелі, гуртожитки закладів освіти, приміщення територіальних центрів обслуговування населення та соціальних сервісів, будинки культури, заклади охорони здоров'я, модульні містечка, соціальні гуртожитки, житлові приміщення фізичних осіб приватної форми власності. Нині у законодавчій базі немає єдиного визначення цього поняття, тому пропонуємо під місцем компактного проживання розуміти приміщення, які адаптовані для прийому осіб, які внаслідок непереборюваних обставин військово часу були вимушені залишити постійне місце проживання.

Розгляньмо наприкінці дефініцію «адаптація». Так, А. Путінцев визначає під адаптацією внутрішньо переміщеної особи «подолання психологічного стресу, викликаного фактом переміщення до нового місця проживання» [12, с. 115]. Водночас на думку зарубіжного дослідника Раяна Д. адаптація є процесом задоволення власних індивідуальних потреб осіб, які змінили місце проживання та прагнуть відповідати йому [13, с. 7].

1.3. Нормативне забезпечення діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб

Із початком озброєної агресії Російської Федерації проти України у 2014 р. та внаслідок повномасштабного вторгнення 2022 р. кількість внутрішньо переміщених осіб у нашій країні почала обліковуватись в мільйонах. Це стимулювало вимогу розробки системи адаптації та допомоги завданням, важливо в межах форми у вигляді організованих місць компактного проживання. В контексті кризового управління та забезпечення прав людини нормативне забезпечення є надзвичайно важливим.

Основу нормативного регулювання діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб становлять:

- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [11];
- Кодекс цивільного захисту України, який передбачає дії у разі надзвичайних ситуацій, у тому числі розміщення евакуйованого населення [27];
- Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» від 20.03.2022 р. № 332 [28];
- Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» від 01.09.2023 р. № 930 [30];
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» від 01.10.2014 р. № 505 [29].

Відповідно до постанови Кабміну [30] внутрішньо переміщені особи, які поселені до місць компактного проживання мають право:

- користуватись місцями загально користування та майном, що в ньому знаходиться;
- короткотерміново безоплатно проживати в місці компактного проживання;
- на гідні санітарно-побутові умови для тимчасового проживання, зокрема зі створенням безпечних умов та доступності;
- отримувати житлово-комунальних послуг вчасно та відповідної якості;
- перебувати в місці компактного проживання з тваринами за умови попереднього погодження;
- отримувати інформацію щодо житлово-комунальних послуг, які надаються в місці тимчасового проживання, їх вартості та порядок оплати;
- тощо [30].

Зразок примірною договору користування приміщеннями місця тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб розміщено у Додатку А.

Крім того, Україна, як активний учасник ряду міжнародних конвенцій, також зобов'язана забезпечувати внутрішньо переміщених осіб захист відповідно до ряду міжнародно-правових пактів:

- Європейської соціальної хартії стосовно права на житло та соціальної підтримки [32];
- Керівні принципи ООН з переміщення осіб всередині країни [31];
- Конвенції про статус біженців [33].

Варто зауважити, що суто технічно внутрішньо переміщені особи не є біженцями де-юре, але міжнародне гуманітарне право поширює подібні гарантії і на них.

Незважаючи на загальну наявність механізмів регулювання в українській нормативній базі окресленого питання, існує декілька небезпек, які система повинна надалі врегулювати:

- відсутність єдиного підходу до управління місцями компактного проживання (встановити чіткі санітарно-побутові норми, норми медичного обслуговування, харчування тощо);
- посилити фінансово-економічну складу діяльності місць компактного проживання (забезпечити стабільне фінансування житлово-комунальних послуг, зокрема послуг з утримання будинку та оренди житла);
- визначити юридичний статус місць компактного проживання (чітко визначити офіційний статус – юридична особа або структурний підрозділ або громадське формування, щоб спростити деякі бюрократичні механізми);
- забезпечити довгострокове проживання мешканців, які внаслідок бойових дій були вимушені залишити власні будинки та квартири, і переїхати для забезпечення власного життя та здоров'я.

На нашу думку нормативне забезпечення діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в Україні надалі потребує уточнення та удосконалення. Поточний стан справ є фрагментарним та не відповідає повною мірою за створення сприятливих умов для створення та функціонування місць компактного проживання. Наразі існує потреба у єдиному та системному підході до розробки нормативного забезпечення, що засновано на стандартах Європейського Союзу із врахуванням українських реалій нині та в майбутньому.

Висновки до розділу 1

На підставі вище викладеного можемо зробити висновок, що теоретична розробленість порушеного питання в контексті дослідження потребує подальшого уточнення, оскільки нині в умовах активної суспільно-політичної кризи та військових подій питання внутрішньо переміщених осіб і місць загального користування, як суб'єктів соціальної роботи, лише набуває значення. У межах цього дослідження актуалізовано зміст таких понять, як

«внутрішньо переміщена особа», «міграція» та «місце компактного проживання». Нині в умовах активного розвитку науки та трансферу технологій питання вирішення проблематики воєнного та поствоєнного періоду набуває міждисциплінарного характеру, зокрема робота з внутрішньо переміщеними особами.

Під нормативно-правовою регламентацією перша за все варто розуміти сукупність норм або механізмів, які забезпечують права та свободи внутрішньо переміщених осіб у різних сферах людської життєдіяльності. Правова регламентація діяльності місць загального користування представлена рядом галузевих законодавчих актів органів центральної виконавчої влади, які відображають соціальну структуру та максимально наближають до реалій.

Надалі є потреба дослідженні практичної складової організації діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти, а саме визначені специфіки діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти та розробці комплексної програми організації діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЬ КОМПАКТНОГО ПРОЖИВАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

2.1. Організація діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти

У першому розділі кваліфікаційного дослідження ми ґрунтовно вивчили питання внутрішньо переміщених осіб, зокрема їхні нагальні проблеми, шляхи їх подолання, ризики та перешкоди з боку державної бюрократичної системи тощо. На сьогодні це одна з найактуальніших задач для громад, які стали хабами для ВПО – це організація інтеграції, соціальної адаптації та реабілітації для родин, які вимушено покинули свої рідні домівки.

Держава в цілому та громади на місцях зокрема прикладають надзусилля для успішної інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Особлива увага приділяється місцям компактного проживання таких осіб. Це очевидно, адже коли така вразлива категорія громадян проживає спільно, то і допомогти стає легше – організація заходів, інформаційних зустрічей тощо стає простішою і економить час виконавців.

Варто визначити специфіку закладів освіти як осередку для компактного проживання внутрішньо переміщених осіб. Так, заклад освіти, де б він не знаходився, – це потужний центр інновацій, наукових та гуманістичних підходів до організації будь-якої діяльності, зокрема з дітьми та людьми з вразливих категорій населення. Великою перевагою закладів освіти є колектив, адже не будівля створює авторитет, а люди. Педагогічні працівники – освічені, працездатні та, найголовніше – емпатійні професіонали, здатні почути серцем, відчувати проблеми інших людей та зробити все можливе і неможливе для розв'язання складної задачі. Саме тому місця компактного проживання внутрішньо переміщених осіб зосереджуються на базах закладів освіти.

В Криворізькій громаді більше 80 тисяч офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб. Приблизно половина родин знайшла житло самотійно – родичі, близькі друзі, оренда або навіть придбання житла вирішило таку проблему як поселення в соціальних гуртожитках. Однак, є достатньо багато родин, які перебувають в місцях компактного проживання внутрішньо переміщених осіб. Зрозуміло, що в таких місцях має бути організована відповідна діяльність з облаштування, соціального супроводу, психологічної підтримки постраждалих від війни громадян, особливо родини з дітьми та родини, де є люди похилого віку.

Визначимо основні аспекти організації місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти.

Перш за все, якщо мова йде про організацію проживання, то очевидним аспектом, на який звертається увага при виборі місця розташування, є господарсько-побутовий.

Проживання будь-якої особи має бути комфортним: окреме спальне приміщення, вбиральні, доступ до води, електрики та/або газу. Великого значення набуває вивіз побутового сміття, дотримання санітарно-гігієнічних норм в приміщеннях, безпека (наявність укриттів, бомбосховищ тощо). Як правило, при закладах освіти (фахової передвищої, вищої) є гуртожитки, повністю придатні до проживання. Є відповідний штат допоміжного персоналу, який вчасно забезпечує чистоту, порядок та комфорт в приміщеннях. Тож, забезпечення дотримання санітарно-гігієнічних норм, доступ до ресурсів (електрика, газ, вода) є визначальним для господарсько-побутового аспекту організації місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб.

Не менш важливим для комфортного проживання внутрішньо переміщених осіб є відповідна міська інфраструктура: аптеки, продуктові та продовольчі магазини, лікарні, амбулаторії, дитячі садочки, заклади загальної середньої освіти, управління соціального захисту, відділення пенсійного фонду України, банківські установи тощо. Для внутрішньо переміщених осіб

це важливо – бути приналежним до нової громади, не відчувати дискомфорту хоча б в побутових речах. А наявність поруч із місцем проживання скверів, паркових зон, дитячих майданчиків здатне створити атмосферу відпочинку та затишку, що є дуже необхідним в умовах війни та постійної підвищеної тривожності.

Правовий аспект організації місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб полягає в оформленні усіх необхідних документів на проживання та безпосередньо правовий супровід внутрішньо переміщених осіб. В умовах війни, невизначеності, змін в законодавстві важливо максимально сприяти тому, щоб люди вразливих категорій мали правовий захист та підтримку. Реєстрація місця проживання, укладання договорів на проживання, отримання відповідних довідок для подальшого оформлення соціального статусу, грошових виплат тощо, є важливим аспектом організації місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб. В умовах закладу освіти правову допомогу надають юрисконсульти юридичного відділу. Мешканці гуртожитків мають право звернутися до юридичного відділу та безоплатно отримати необхідну консультацію. В разі більш серйозної проблеми, в м. Кривому Розі працює безоплатна правова допомога – організація, яка надає юридичні послуги: консультування, супровід, представництво інтересів та інші. Тож, маємо визнати, що з боку правового захисту в місцях компактного проживання ВПО робиться достатньо для вирішення основних проблем цієї категорії осіб.

Психологічний аспект організації місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб полягає у створенні відповідного підтримуючого середовища. В таких місцях проживання люди об'єднані спільними втратами, спільним горем. Проте, вони також об'єднуються спільними мріями. Важливо створити такі умови та атмосферу, щоб внутрішньо переміщені особи не тільки не відчували себе знедоленими та чужими в новій громаді, а й знайшли своє покликання – в роботі, творчості, громадській діяльності тощо.

В умовах закладу освіти це зробити набагато простіше, аніж в інших установах. Психологічна служба закладу освіти здатна надавати психологічні та соціально-педагогічні послуги особам, які через вимушене переселення опинилися в складних життєвих обставинах. В психологічній службі працює штатний психолог та соціальний педагог. Психолог надає консультативні послуги (індивідуальні, сімейні, групові), проводить тренінги, під час яких навчає ВПО простим практикам саморегуляції, розслаблення, заспокоєння, балансування внутрішнього стану тощо. Основним завданням для психолога, який працює в місці компактного проживання внутрішньо переміщених осіб, є забезпечення внутрішнього балансу та гармонії кожної особистості, відновлення емоційної стабільності, покращення взаємовідносин між людьми. Тому психолог в місці компактного проживання внутрішньо переміщених осіб є важливою посадою, на яку покладено збереження ментального здоров'я особистості.

Варто наголосити на тому, що проблема переміщення родин в інше місце проживання, на жаль, часто супроводжується конфліктами всередині родини, суперечками, які іноді доходять до розлучення. Допомога психолога, зокрема сімейна терапія, здатна врятувати ситуацію, не дати родині втратити свою ідентичність та цілісність. Отже, психологічний аспект організації місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб полягає в забезпеченні психологічної підтримки на рівні особистості та колективу, консультуванні, навчанні практикам збереження та покращення ментального здоров'я.

Соціальна інтеграція, беззаперечно, є важливим аспектом організації місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб. Для такої вразливої категорії як ВПО інтеграція на новому місці проживання є основоположною для успішної подальшої соціалізації особистості.

Соціалізація особистості триває протягом усього життя, проте чинники та обставини, які впливають на людину ззовні та внутрішньо, визначають успішність або неуспішність цього процесу. Показниками успішної

соціалізації можна визначити комунікабельність особистості, здатність до компромісів, гнучкість, здатність до навчання тощо. Для внутрішньо переміщених осіб соціалізація як звичне явища було порушено евакуацією, що негативно відбивається на означеному процесі. Дуже важливо в місцях компактного проживання ВПО організувати соціальний супровід мешканців задля відновлення процесу соціалізації, зокрема шляхом інтеграції внутрішньо переміщених осіб в новій громаді. Для цього, як правило, розробляються дорожні карти – визначення точного місця розташування, маршрути до соціальних сервісів, критичної інфраструктури тощо. Соціальна інтеграція має починатися із ознайомлення нових мешканців міста з наявним ресурсом громади, далі – вибір за кожним індивідуально. До прикладу, місто Кривий Ріг – залізне серце України, великий промисловий гігант з величезним творчим потенціалом. Так, в місті є багато центрів дитячої та юнацької творчості, палаців культури, бібліотек, начальних центрів, розважальних осередків. Тож, при бажанні, та за умови наявності актуальної інформації внутрішньо переміщені особи мають змогу успішно інтегруватися в нову громаду.

У продовження соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб та можливостей у місцях їхнього компактного проживання, важливим аспектом організації такої діяльності є профорієнтація. Профорієнтація – це діяльність, яку здійснює, як правило, фахівець з кар'єрного консультування, соціальний працівник, педагогічний працівник з метою інформування об'єктів такої діяльності про актуальні потреби ринку праці конкретного регіону, сучасні затребувані професії та можливості їх набуття. Для внутрішньо переміщених осіб особливо актуально постає питання працевлаштування. І хоча держава віддає пріоритетність при працевлаштуванні саме такій категорії населення, все ж проблема безробіття надзвичайно гостро постала з початку масових міграцій всередині країни.

У місцях компактного проживання ВПО є можливість (і потреба) організовувати профорієнтаційні заходи для молоді, працездатного населення та усіх, хто перебуває в пошуках закладу освіти для здобуття професії чи

безпосередньо робочого місця. Таким чином, для зацікавленої аудиторії може бути організована профорієнтаційна робота.

Нижче унаочнено всі аспекти організації місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб на базі закладу освіти на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Основні аспекти організації місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб на базі закладу освіти

Джерело: розроблено автором.

2.2. Розробка комплексної програми організації діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти

У попередньому підрозділі кваліфікаційного дослідження ми вже з'ясували основні аспекти організації місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладі освіти. До таких аспектів ми відносимо: господарсько-побутовий (умови проживання, природні ресурси тощо), правовий (забезпечення безоплатною правовою допомогою ВПО), психологічний (надання психологічних послуг вразливій категорії населення, зокрема консультування, діагностика, корекція тощо), соціальної інтеграції

(успішне інтегрування в нову громаду), профорієнтація (надання професійних консультативних послуг щодо можливостей здобуття освіти, професії, працевлаштування).

З метою ефективної взаємодії ВПО та громади, на основі теоретичного аналізу та наявного соціально-педагогічного досвіду пропонуємо авторську комплексну програму організації діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти.

Перш за все, обґрунтуємо комплексність пропонованої програми. Внутрішньо переміщені особи – це особи різного віку, статі, статусу, з різними потребами тощо. Але треба універсальні інструменти для швидкого та ефективного реагування на проблему, що виникла масово по усій Україні та вздовж прифронтової лінії зокрема. Дніпропетровська область та місто Кривий Ріг особливо (бо великий індустріальний центр) стали соціальним хабом для тисяч людей, які в перші тижні повномасштабної війни безкінечним живим потоком стікалися у місто. Тож, програма підтримки ВПО в місцях компактного проживання має бути комплексною, бо:

- має бути спрямована на усі вікові категорії ВПО;
- має містити різні аспекти організації діяльності з ВПО;
- має відповідати безпосередньо запитам мешканців;
- має реалізовуватися на засадах індивідуального підходу фахівцями різних галузей, зокрема психологами, фахівцями з соціальної роботи, юристами, соціальними робітниками, кейс-менеджерами тощо.

Пропонуємо комплексну програму організації діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти.

Таблиця 2.1

Комплексна програма організації діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти (на прикладі Криворізького державного педагогічного університету)

Форма роботи	Учасники	Відповідальні
<i>Господарсько-побутовий аспект</i>		

Організаційні збори для мешканців МКП	Мешканці МКП	Комендант МКП
Навчання основам ведення домашнього господарства	Діти та молодь з числа мешканців	Комендант МКП
Майстер-клас «Готуємо смачно і корисно!»	Мешканці МКП	Шеф-кухар закладу харчування «Фазенда»
Акція «Квітуче довкілля» (висадка квітів біля корпусів)	Мешканці МКП	Ініціативна група мешканців
Правовий аспект		
Консультавання з юридичних питань внутрішньо переміщених осіб	Мешканці МКП	Юрисконсульт КДПУ
Контроль органів опіки та піклування за дотриманням прав дітей	Сім'ї з дітьми	Фахівець служби у справах дітей
Безоплатна правова допомога в майнових питаннях мешканців МКП	Мешканці МКП	ГО «Безоплатна правова допомога»
Психологічний аспект		
Діагностика (індивідуальна, групова, сімейна)	Мешканці МКП	Практичний психолог
Психологічне консультування	Мешканці МКП	Практичний психолог
Корекція емоційних станів	Мешканці МКП	Практичний психолог
Майстер-клас «Ментальне здоров'я»	Мешканці МКП	Практичний психолог
Майстер-клас «Практики саморегуляції»	Мешканці МКП	Практичний психолог
Соціальна інтеграція		
Рекламно-інформаційна зустріч «Кривий Ріг – місто, довжиною в життя»	Мешканці МКП	Соціальний педагог КДПУ, представники палацу культури, керівник бібліотеки для дорослих
Екскурсія «Кривий Ріг – індустріальний»	Мешканці МКП	Екскурсійне бюро міста

Тренінг з розробки маршрутів до важливих закладів, організацій та установ	Мешканці МКП	Соціальний педагог КДПУ
<i>Профорієнтація</i>		
Зустріч із фахівцями Криворізького міського центру зайнятості	Мешканці працездатного віку	Криворізький міський центр зайнятості
Профорієнтаційний захід КДПУ	Учнівська молодь	Приймальна комісія КДПУ
Тренінг із неформальної освіти «Як опанувати онлайн-курс з омріяної професії»	Мешканці МКП	Соціальний педагог КДПУ
Індивідуальні консультації з профорієнтації	Мешканці МКП	Соціальний педагог КДПУ

Джерело: розроблено автором.

Очевидно, що представлена комплексна програма не є досконалою та може бути доповнена іншими видами діяльності. Все залежить від потенціалу закладу освіти, де розташоване місце компактного проживання внутрішньо переміщених осіб та, безпосередньо, потреб самих мешканців.

Висновки до розділу 2

У другому розділі кваліфікаційного дослідження визначено та проаналізовано основні аспекти організації діяльності МКП внутрішньо переміщених осіб. Зокрема, до таких аспектів ми відносимо: господарсько-побутовий (окремі спальні приміщення, вбиральні, доступ до води, електрики та/або газу, вивіз побутового сміття, дотримання санітарно-гігієнічних норм, безпека тощо); правовий (своєчасне надання правових послуг внутрішньо переміщеним особам на безоплатній основі); психологічний (психологічні консультації, діагностика емоційного стану, сімейна терапія тощо); соціальна інтеграція (екскурсії новою громадою, створення дорожньої карти соціальних сервісів та установ і організацій критичної інфраструктури тощо); професійна

орієнтація (кар'єрне консультування, сприяння працевлаштуванню, навчанню або перекваліфікації).

Представлено авторську комплексну програму організації діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти, яка складається з форм роботи за основними аспектами організації діяльності МКП. Так, основними формами роботи визначено інформаційні зустрічі, майстер-класи за різними напрямками, тренінги, колективні справи, індивідуальні консультації з фахівцями.

ВИСНОВКИ

На підставі проведено дослідження можемо зробити наступні висновки:

1. Теоретична розробленість питання діяльності місць компактного проживання в закладах освіти в потребує подальшого уточнення, оскільки нині в умовах активної суспільно-політичної кризи та військових подій питання внутрішньо переміщених осіб і місць загального користування, як суб'єктів соціальної роботи, лише набуває значення. У межах цього дослідження актуалізовано зміст таких понять, як «внутрішньо переміщена особа», «міграція» та «місце компактного проживання». Нині в умовах активного розвитку науки та трансферу технологій питання вирішення проблематики воєнного та поствоєнного періоду набуває міждисциплінарного характеру, зокрема робота з внутрішньо переміщеними особами.

Наукову основу подальших досліджень можуть скласти праці Безпалько О., Білько О., Василюк Т., Головатого М., Лисоконя І., Размолодчикової І., Слосанської Г., Трубавіної І., Шимко І., а також Гожди К., Жваній Т., Кульчицького Т., Малихи М., Михайловського В., Наливайко Л., Соловійова Є., Токара М. тощо.

2. Частіше всього під нормативно-правовою регламентацією варто розуміти сукупність норм або механізмів, які забезпечують права та свободи внутрішньо переміщених осіб у різних сферах людської життєдіяльності. Правова регламентація діяльності місць загального користування представлена рядом галузевих законодавчих актів органів центральної виконавчої влади, які відображають соціальну структуру та максимально наближають до реалій.

3. До основних аспектів діяльності місць компактного проживання відносимо:

– господарсько-побутовий (окремі спальні приміщення, вбиральні, доступ до води, електрики та/або газу, вивіз побутового сміття, дотримання санітарно-гігієнічних норм, безпека тощо);

- правовий (своєчасне надання правових послуг внутрішньо переміщеним особам на безоплатній основі);
- професійну орієнтацію (кар'єрне консультування, сприяння працевлаштуванню, навчанню або перекваліфікації);
- психологічний (психологічні консультації, діагностика емоційного стану, сімейна терапія тощо);
- соціальну інтеграцію (екскурсії новою громадою, створення дорожньої карти соціальних сервісів та установ і організацій критичної інфраструктури тощо).

4. В рамках цього дослідження розроблено авторську комплексну програму організації діяльності місць компактного проживання внутрішньо переміщених осіб в закладах освіти, яка складається з форм роботи за основними аспектами організації діяльності таких суб'єктів соціальної роботи.

Поставлені завдання дослідження досягнені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Protsenko O. «Внутрішньо переміщені особи» як категорія теоретизування та соціальної практики. Науково-теоретичний альманах Грані. 2018. 21(4). С. 47-55. URL: <https://doi.org/10.15421/171856>
2. Внутрішня міграція та тимчасові переміщення в Україні в умовах політичних та соціально-економічних загроз. Аналітична записка аціонального інститут стратегічних досліджень. Київ, 2015. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/vnutrishnya_migratsia-45aa1.pdf
3. Наливайко Л., Орешкова А. Внутрішньо переміщені особи: визначення поняття. Право і суспільство. 2018. № 1. С. 34-39.
4. Ravenstein E. The Laws of Migration. Journal of the Statistical Society of London. Vol. 48. № 2. 1885. Pp. 167-235. DOI: <https://doi.org/10.2307/2979181>
5. Політологічний словник-довідник / авт. Д. Погорелий, В. Фесенко, К. Філіпов. ЕКСМО, 2008. 320 с.
6. Migration for Development: Within and Beyond Frontiers. N. Y. : IOM, 2006. 436 p.
7. Європейська комісія у справах міграції та біженців. 2025. URL: http://www.coe.int/t/dg3/migration/European_committee_on_Migration/default_en.asp
8. Малиха М. Теоретичне осмислення сутності поняття «міграція» в політичній науці. Політикус. 2016. Вип. 2. С. 16-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2016_2_5
9. Соловійов Є. Внутрішня вимушена міграція: український вимір. Evropsky politicky a pravni diskurz. 2018. Sv. 5, Vyd. 3. Pp. 37-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpol_2018_5_3_7
10. Токар М. Вимушена внутрішня міграція в Україні: проблеми зіткнення й адаптації регіональних ментальних культур. Регіональні студії. 2017. Вип. 11. С. 90-94.

11. Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
12. Путінцев А. В. Адаптація внутрішньо переміщених осіб в регіонах України: сутність, поняття, підходи. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 9. С. 110-121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2018_9_12
13. Ryan D. et al. Theoretical Perspectives on Post-Migration Adaptation and Psychological Well-Being among Refugees: Towards a Resource-Based Model. *Journal of Refugee Studies*. 2008. Vol. 21. № 1. P. 1-18.
14. Лисоконь І. О. Теоретичний аналіз актуальних питань вищої соціальної освіти України в освітологічному дискурсі. Концептуально-технологічна модель підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери [монографія] / авт. кол. Т. Василюк, І. Лисоконь, І. Размолодчикова, І. Шимко ; упоряд. І. Лисоконь. Кривий Ріг : КДПУ, 2022. С. 7-50.
15. Vasyliuk T., Lysokon I. Social Support for Families as a Case Management Technology. *ScientificWorldJournal*. Issue 27. Part 3. Pp. 35-41. DOI: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2024-27-03>.
16. Путівник для фахівців із соціальної роботи в таблицях і схемах : навчально-методичний посібник [електронне видання] / автор. кол. О. Білько, І. Борощук, Т. Василюк, І. Лисоконь, В. Османова. Кривий Ріг : КДПУ, 2024. 39 с.
17. Tamara Vasyliuk, Ilia Lysokon, Ivanna Razmolodchykova. Professional training of specialists for children`s services. Prospective directions Of scientific and Practical activity. 2023. pp. 172-192.
18. Шимко І. Особливості соціалізації здобувачів вищої освіти у процесі практичної підготовки. Концептуально-технологічна модель підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери : монографія / авт. кол. Т. Василюк, І. Лисоконь, І. Размолодчикова, І. Шимко ; упоряд. І. Лисоконь. Кривий Ріг : КДПУ, 2022. С. 91–131.

19. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи: монографія / за наук.ред.д-ра пед. наук, проф. В. Поліщук. Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2018. – 382 с.

20. Організаційно-педагогічні аспекти проведення тренінгів з питань соціального захисту і соціальної роботи в умовах воєнного стану : навчально-методичний посібник / Василюк Т. Г., Іванова К. Ю., Караман О. Л. Лисоконь І. О, Недря К. М., Островська Н. О., Парфанович І. І., Размолодчикова І. В., Трубавіна І. М., Чередниченко О. Ю. ; за ред. І. М. Трубавіної. Кривий Ріг : КДПУ, 2024. 182 с.]

21. Безпалько О. Соціальна педагогіка та соціальна робота у сучасному освітологічному просторі. *Educological discourse*. № 1(3). 2011. С. 103-111.

22. Головатий М., Панасюк М. Соціальна політика і соціальна робота. Термінологічно-понятійний словник. К. : МАУП. 2005. 179 с.

23. Гожда К., Рекотова О. Генезис поняття «внутрішньо переміщених осіб». *Молодий вчений*. 2018. № 4 (2). С. 659–662.

24. Жванія Т. Сучасна вимушена міграція: соціально-політичні аспекти. *Сучасне суспільство*. 2015. № 2(2). С. 46-56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/suc_2015_2%282%29__7

25. Кульчицький Т. Поняття та ознаки внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Адміністративне право і процес*. 2017. № 1(19) С. 51-57.

26. Михайловський В. Внутрішньо переміщені особи – особливості національного та міжнародно-правового забезпечення. *Адміністративне право і процес*. *Фінансове право*. 2016. № 4. С. 151–155.

27. Кодекс цивільного захисту України. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2013. № 34-35. с. 458. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>

28. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>

29. Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 р. № 505. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF#Text>

30. Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.09.2023 р. № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2023-%D0%BF#Text>

31. Керівні принципи ООН з питань внутрішнього переміщення всередині країни. Омбудсман України. 2025. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/uk/kerivni-principi-oon-z-pitan-vnutrishnogo-peremishchennya-vseredini-krayini>

32. ЄВРОПЕЙСЬКА СОЦІАЛЬНА ХАРТІЯ. Хартію ратифіковано із заявами Законом № 137-V від 14.09.2006. 2006. № 43. с. 418. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text

33. Конвенція про статус біженців. Верховна Рада України. 2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text

ДОДАТКИ

Додаток А

ПРИМІРНИЙ ДОГОВІР користування приміщеннями місця тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб

“_____” _____ 20__ р.

(найменування населеного пункту)

_____,
(код згідно з ЄДРПОУ/документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України (для громадян України), паспортний документ іноземця та документ, що підтверджує право на постійне проживання в Україні (для іноземців та осіб без громадянства) (за наявності) _____), в особі _____, який діє на підставі _____ (далі - сторона 1), з однієї сторони, та _____ з іншої сторони (далі - сторона 2) (далі - сторони), уклали цей договір про нижченаведене.

Предмет договору

1. Сторона 1 безкоштовно надає стороні 2 і членам її сім'ї _____, а сторона 2 приймає в користування приміщення _____ (далі - приміщення) для тимчасового проживання, укомплектоване відповідним обладнанням, устаткуванням, меблями, приладами, інвентарем та іншим майном (далі - майно), згідно з актом приймання-передачі, який є невід'ємною частиною цього договору.

2. Приміщення надається стороні 2, зокрема, у спільне користування з іншими особами відповідно до кількості ліжко-місць.

Місце тимчасового проживання розташоване за адресою: _____ область, _____ район, село/селище/місто, вул. _____, буд. № _____, приміщення (кімната) № _____, та визначене як місце тимчасового проживання згідно з _____.

3. Оплата комунальних послуг здійснюється в рамках отримання компенсації за спожиті комунальні послуги під час розміщення внутрішньо переміщених осіб у будівлях (приміщеннях) об'єктів державної, комунальної та приватної власності у період воєнного стану відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 р. № 261 “Про затвердження Порядку та умов надання компенсації за спожиті комунальні послуги під час розміщення внутрішньо переміщених осіб у будівлях (приміщеннях) об'єктів державної, комунальної та приватної власності у період воєнного стану”.

4. Передача приміщення в користування не спричиняє права власності сторони 2 на нього.

Сторона 2 не має права приватизувати, обмінювати та здійснювати поділ цього приміщення, здавати його в піднаймання.

Порядок вселення та виселення, передачі та повернення майна в користування

1. Вселення, передача майна стороною 1 та прийняття майна стороною 2 здійснюються у день підписання договору на підставі акта приймання-передачі майна, який є невід'ємною частиною цього договору.

2. Під час виселення сторона 2 зобов'язана звільнити приміщення та повернути стороні 1 майно згідно з переліком, наведеним в акті приймання-передачі, у справному стані з урахуванням нормального зносу.

Права та обов'язки сторін

1. Сторона 1 зобов'язана:

- забезпечувати надання стороні 2 житлово-комунальних послуг;
- своєчасно проводити підготовку приміщення і його майна до експлуатації в осінньо-зимовий період;
- приймати та розглядати звернення, подані стороною 2, щодо умов проживання та функціонування місця тимчасового проживання, зокрема утримання приміщення відповідно до вимог законодавства України;
- ознайомити сторону 2 з Правилами проживання внутрішньо переміщених осіб у місці тимчасового проживання, які є невід'ємною частиною цього договору (додаток 1);
- оприлюднювати на інформаційному стенді приміщення адреси, контактні номери телефонів, офіційні веб-сайти екстрених, соціальних служб, закладів охорони здоров'я, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, закладів освіти, соціальної, психологічної, правової допомоги, а також інформацію про наявність захисних споруд цивільного захисту в об'єктах нерухомості в безпосередній близькості до місця тимчасового проживання, інформацію про проведення планового ремонту та аварійних робіт тощо;
- зберігати дублікати ключів від приміщень у відповідної повноважної особи сторони 1 (за наявності).

2. Сторона 2 та члени її сім'ї зобов'язані:

- дбайливо ставитись до приміщення та майна. У разі псування або пошкодження відповідного майна, зокрема меблів, сантехнічного та електрообладнання, заливки приміщення або місць загального користування, що сталося з вини сторони 2, відшкодувати матеріальні збитки чи вартість втраченого майна або відновити все до попереднього стану;
- неухильно дотримуватись умов цього договору, вимог правил пожежної безпеки, Правил проживання внутрішньо переміщених осіб у місці тимчасового проживання та законодавства України;
- використовувати надане приміщення відповідно до його призначення згідно з цим договором;

- не зберігати та не користуватися в приміщеннях легкозаймистими та горючими рідинами, вибухонебезпечними та хімічно агресивними речовинами, іншими речовинами та матеріалами, що спричиняють чи можуть спричинити шкоду життю та здоров'ю оточуючих;

- у разі виявлення несправностей сантехнічного та електрообладнання, заливття приміщення або місць загального користування негайно поінформувати відповідальних працівників сторони 1;

- не перешкоджати іншим особам у правомірному користуванні місцями загального користування;

- не допускати виконання дій, що викликають псування приміщень, майна місця тимчасового проживання, порушують умови проживання інших осіб;

- виселитися з приміщення протягом 15 календарних днів з дати припинення права користування у зв'язку із закінченням строку дії цього договору або його дострокового розірвання, чи в інших випадках, передбачених законодавством України та вимогами цього договору.

3. Сторона 1 має право:

- перевіряти санітарний та технічний стан наданого стороні 2 приміщення не частіше ніж один раз на місяць або за зверненням мешканців;

- у разі проведення капітальних ремонтних робіт та під час проведення поточних ремонтних робіт (за письмовою заявою сторони 2) переселити сторону 2 в інше приміщення на час проведення ремонту;

- у разі коли сторона 2 або інші особи, за дії яких він відповідає чи є законним представником, опікуном, піклувальником, використовують приміщення не за призначенням, порушують громадський порядок, чинять інші протиправні дії та (або) систематично порушують права та інтереси інших громадян, попередити сторону 2 про необхідність усунення таких порушень;

- розірвати цей договір із стороною 2 у разі систематичного порушення останнім умов цього договору, а також вимог, встановлених Порядком функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 1 вересня 2023 р. № 930 “Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб”, та законодавством України;

- залучати сторону 2/членів її сім'ї (за їх згодою), яка є непрацюючою працездатною та несамозайнятою/які є непрацюючими працездатними та несамозайнятими особами, протягом 20 годин на тиждень виконувати роботи, спрямовані на підтримку належних побутових умов перебування в місці тимчасового проживання, перелік яких узгоджується сторонами.

4. Сторона 2 та члени її сім'ї мають право:

- користуватися приміщенням, місцями загального користування та житлово-комунальними послугами згідно з умовами цього договору та

Порядку функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб;

- за погодженням із стороною 1 переселитися до іншого приміщення в межах місця тимчасового проживання за наявності вільних ліжко-місць;
- проводити поточний ремонт чи переобладнання приміщення за погодженням із стороною 1;
- на заміну майна, що стало непридатним для використання не з вини сторони 2;
- звертатися до сторони 1 із зверненнями щодо умов проживання та функціонування місця тимчасового проживання;
- у будь-який момент розірвати цей договір в односторонньому порядку за умови відшкодування вартості майна, пошкодженого або знищеного з вини сторони 2.

Строк, порядок та умови припинення дії договору

1. Цей договір набирає чинності з моменту його підписання сторонами.
2. Договір укладається строком на шість місяців з можливістю продовження його дії на наступний строк у разі відсутності змін у підставах, що спричинили внутрішнє переміщення, та якщо сторона 2 не набула іншого місця проживання. Строк дії цього договору продовжується шляхом укладення додаткового договору.

3. Договір може бути достроково розірвано за умови наявності однієї з таких підстав:

- письмова заява сторони 2 (за умови відсутності заборгованості за сплату комунальних послуг та (або) спору, у якому сторона 2 є однією з сторін);
- систематичного порушення стороною 2 умов цього договору та Порядку функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб;
- припинення обставин, що спричинили внутрішнє переміщення;
- виключення місця тимчасового проживання із переліку місць тимчасового проживання області (м. Києва та Севастополя);
- наявність у внутрішньо переміщеної особи у власності житлових приміщень, зазначених у підпункті 5 пункту 4 Порядку функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 1 вересня 2023 р. № 930 “Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб”;
- відсутність у місці тимчасового проживання понад 60 днів підряд без попередження керівника місця тимчасового проживання. У разі наявності у внутрішньо переміщеної особи обґрунтованих причин для продовження строку її відсутності за місцем проживання понад 60 днів така особа звертається з відповідною письмовою заявою до керівника місця тимчасового

проживання. У такому разі строк відсутності внутрішньо переміщеної особи за місцем проживання може бути збільшено до 90 днів;

– за рішенням суду.

4. Розірвання договору на підставах, встановлених абзацами другим - п'ятим пункту 3 цього розділу, здійснюється шляхом надсилання стороною письмового повідомлення іншій стороні про розірвання даного цього договору за 15 (п'ятнадцять) календарних днів до запланованої дати такого розірвання.

5. У разі дострокового розірвання договору сторона 2 зобов'язана виселитися з приміщення протягом 15 календарних днів з дня припинення права користування.

Відповідальність сторін

1. За порушення умов договору та за невиконання або неналежне виконання зобов'язань сторони несуть відповідальність згідно із законодавством України.

2. Сторони звільняються від відповідальності за невиконання зобов'язань у разі дії непереборної сили, визначеної в установленому законодавством України порядку.

3. В усіх випадках, не передбачених умовами цього договору, сторони керуються законодавством України.

4. Спори, що виникають під час користування приміщеннями, вирішуються в позасудовому та (або) судовому порядку.

Додаткові положення

1. Договір укладається українською мовою у двох примірниках - по одному для кожної із сторін, які мають однакову юридичну силу.

2. До договору додаються та є його невід'ємною частиною:

додаток 1 - Правила проживання внутрішньо переміщених осіб у місцях тимчасового проживання;

додаток 2 - акт приймання-передачі.

Реквізити сторін

Сторона 1

Сторона 2

Код згідно з ЄДРПОУ/документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України (для громадян України), паспортний документ іноземця та документ, що підтверджує право на постійне проживання в Україні (для іноземців та осіб без громадянства) (за наявності)

Адреса

Керівник місця тимчасового проживання

Документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України (для громадян України), паспортний документ іноземця та документ, що підтверджує право на постійне проживання в Україні (для іноземців та осіб без громадянства) (за наявності)

Адреса задекларованого/ зареєстрованого місця проживання (перебування)

Номер телефону

(власне ім'я та прізвище)

(підпис)